

Moderní metody termické analýzy pro rychlou charakterizaci paliv z biomasy

Josef FARTÁK^{1,*}, Zdeněk BEŇO²

¹ Ústav energetiky, FTOP, VŠCHT Praha, Technická 5, 166 28 Praha

² Ústav plynných a pevných paliv a ochrany ovzduší, FTOP, VŠCHT Praha, Technická 5, 166 28 Praha

* Email: fartakj@vscht.cz

Tento příspěvek se zabývá otázkou zkrácení času a zjednodušení technické analýzy paliv z biomasy. Pomocí termogravimetrické analýzy (TGA) devíti vzorků paliv z biomasy jsme zjistili, že je možné rychle a s přijatelnými výsledky charakterizovat hlavní parametry paliv z biomasy pro energetické využití, tj. obsah vody, prchavé hořlaviny, fixního uhlíku a obsahu popela. V současné době se tyto parametry získávají pomocí standardních měření, která jsou časově mnohem náročnější než navrhované metodiky. Testované metody spočívají v postupném zahřívání vzorku v inertní atmosféře při dílčí cílové teplotě 105 °C za účelem stanovení obsahu vody. Následně byl vzorek zahříván na 700 °C s rychlostí ohřevu 5 °C/min, resp. na 900 °C s rychlostí ohřevu 80 °C/min. Úbytek hmotnosti během této doby představuje obsah prchavé hořlaviny. Nakonec byla inertní atmosféra nahrazena vzduchem, což způsobilo spálení vázaného uhlíku a umožnilo stanovení nespáleného popela. Výsledky ukázaly, že výsledky technické analýzy biomasy lze zkrátit na přibližně 28 minut na jedno měření.

Klíčová slova: biomasa, technická analýza, TGA,

---

1 Úvod

Rostoucí poptávka po energii a znečišťující povaha současných zdrojů fosilních paliv ukazují na potřebu nových energetických technologií, které nabízejí vyšší účinnost při minimálním poškození životního prostředí [1]. Proces výroby energie z biomasy, který je již široce dostupný, je považován za proces CO₂ neutrální [2], protože emise vznikající při jejím využití vyvažuje oxid uhličitý vázaný v biomase během jejího růstu. Tímto způsobem může biomasa přispět k zachování zdrojů fosilních paliv a ke snížení emisí skleníkových plynů. [3,4]

Řada široce zmiňovaných ekologických a logistických výhod naznačuje, že biomasa je zajímavou surovinou pro získávání energie ve velkém množství. K získání požadovaného množství energie (tepla nebo elektřiny) máme k dispozici několik možných technologií, jako je pyrolýza, zplyňování nebo spalování. Z uvedených technologií má spalování nejnižší požadavky na provozní podmínky a flexibilitu paliva. [5,6]

Cílem tohoto článku je porovnat standardizovanou metodiku pro stanovení základních palivoenergetických parametrů s metodikou termogravimetrické analýzy TGA (založenou na rychlé a jednoduché analýze), aby bylo možné odhadnout všechny obvyklé analytické parametry potřebné pro charakterizaci pevného paliva. [7,8].

Použití termogravimetrických vah při charakterizaci biomasy je technika, která se v laboratořích hojně využívá [9,10]. Termogravimetrická analýza hodnotí úbytek hmotnosti

vzorku při zvýšení teploty v kontrolované atmosféře. Tou může být oxidační atmosféra (vzduch), nebo inertní atmosféra (dusík nebo helium). [11]

2 Experimentální část

V naší studii jsme analyzovali několik různých paliv z biomasy, abychom pokryli širokou škálu typů paliv z biomasy a navrhli dostatečný počet vzorků, včetně pilin, komerčních pelet, slámy a bylinných materiálů. Seznam vzorků je uveden v tabulce 1. Byly stanoveny fyzikálně-chemické vlastnosti jako je: obsah vody, prchavé hořlaviny, fixního uhlíku a popela. Vzorky byly rozemlety na velikost částic < 250 μm pro potřeby termogravimetrické analýzy.

Tab.1. Seznam použitých vzorků

Číslo vzorku	Název vzorku
1	Dub + buk bez kůry
2	Pelety tvrdé dřevo
3	Len
4	Technické Konopí
5	Kukuřice
6	Lesknice
7	Kostřava
8	Psineček
9	Olivová bagáza

2.1 Přístrojové vybavení

Technická analýza byla provedena na horizontální termováze SDT Q600, TA Instruments, která umožňuje simultánní DSC-TGA analýzu. Pro srovnání byla provedena standardizovaná měření v peci LH 06/13.

2.2 Standardní metody

Stanovení obsahu vody v tuhých biopalivech se provádí následujícím postupem. Vzorek o hmotnosti 1 g je vysušen v sušárně při 105 °C do konstantní hmotnosti. [11, 12]

Stanovení těkavých látek v tuhých biopalivech se provádí následujícím postupem. Vzorek o hmotnosti nejméně 1 g v keramickém kelímku s víčkem se umístí do muflové pece při teplotě 900 °C $\pm$ 10 °C na 7 min. Procento těkavých látek se vypočítá z hmotnostního úbytku zkušebního podílu po odečtení hmotnostního úbytku způsobeného vlhkostí [11, 13].

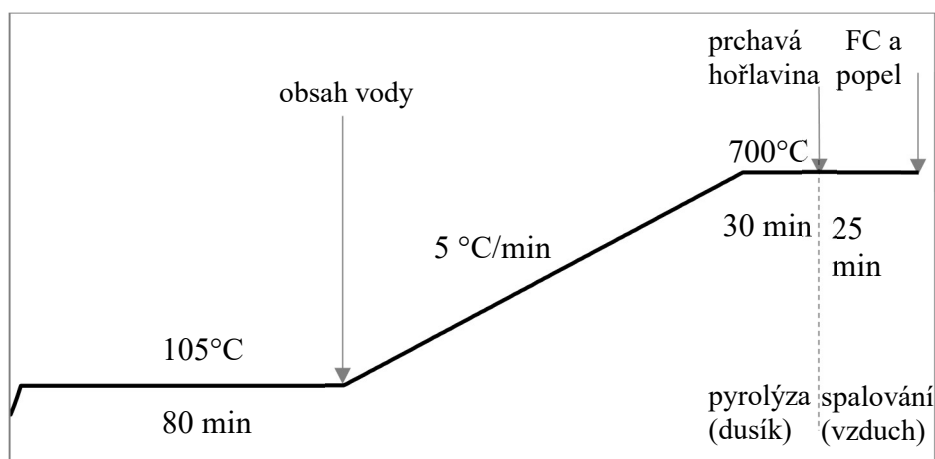
Stanovení popela v tuhých biopalivech se provádí následujícím postupem. Vzorek o hmotnost 1 g je vložen do muflové pece, kde se teplota rovnoměrně zvyšuje na 250 °C po dobu 30 až 50 min (tj. s nárůstem mezi 4,5 °C/min a 7,5 °C/min). Poté se tato teplota udržuje po dobu 60 min, aby se mohly odpařit těkavé látky před zapálením. Následně se teplota v peci nepřetržitě zvyšuje na 550 $\pm$ 10 °C po dobu 30 min nebo se zvyšuje o 10 °C/min a tato teplota se udržuje po dobu nejméně 120 min. Po započtení času potřebného v jednotlivých úsecích je minimální doba trvání zkoušky pro stanovení popela 40 + 60 + 30 + 120 = 250 min. [11, 14]

2.3 TGA metody

2.3.1 Metoda TGA inspirovaná Saldarriagou (TGA S.)

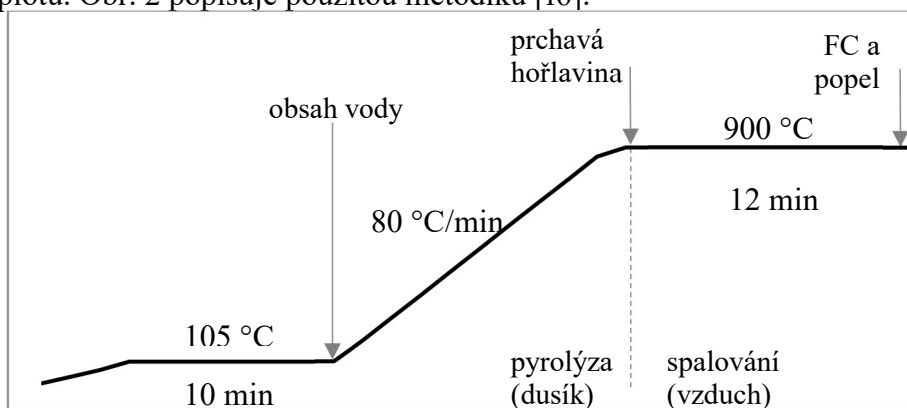
Metodika spočívá v izotermické periodě při 105 °C po dobu 80 minut pro stanovení obsahu vody, kterou představuje úbytek hmotnosti. Následně se vzorek zahřeje na 700 °C s rychlostí ohřevu 5 °C/min a při této teplotě se udržuje 30 min. Úbytek hmotnosti během této doby odpovídá obsahu prchavé hořlaviny. Poté se inertní plyn nahradí vzduchem při stejné teplotě a průtoku po dobu 25 min, což způsobí spálení pevného uhlíku a umožní kvantifikaci nespáleného popela. Nakonec se pec ochladí na pokojovou teplotu. Obr. 1 popisuje použitou metodiku [15].

Obr. 1 Postup měření podle metody TGA S.

2.3.2 Metoda TGA inspirovaná Garciou (TGA G.)

Metodika spočívá v izotermické periodě při 105 °C po dobu 10 minut pro stanovení obsahu vody, kterou představuje úbytek hmotnosti. Následně se vzorek zahřeje na 900 °C s rychlostí ohřevu 80 °C/min. Úbytek hmotnosti během této doby odpovídá těkavým látkám. Inertní plyn je poté nahrazen vzduchem, přičemž teplota a průtok jsou stejné po dobu 12 min, což způsobí spálení pevného uhlíku a umožní kvantifikaci nespáleného popela. Nakonec se pec ochladí na pokojovou teplotu. Obr. 2 popisuje použitou metodiku [16].

Obr. 2 Postup měření podle metody TGA G.

2.4 Statistické zpracování výsledků

Pro porovnání naměřených výsledků byly použity statistické metody. Všechna standardizovaná měření byla provedena nejméně třikrát. Ze získaných výsledků byl vypočten aritmetický průměr.

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^n x_i \quad (1)$$

Kde $\bar{x}$ představuje výslednou průměrnou hodnotu, n je počet měření a x_i je součet všech naměřených hodnot.

Pro bezrozměrné porovnání výsledků byl použit výpočet relativní chyby. Vzorec pro tento výpočet je uveden níže.

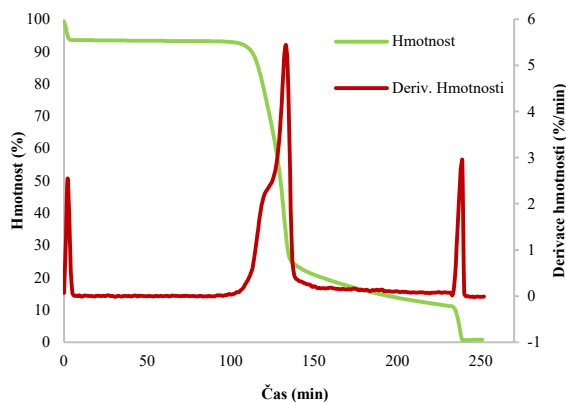
$$RE = \left| \frac{x_{exp} - x_n}{x_n} \cdot 100 \right| \quad (2)$$

Kde RE představuje výslednou relativní chybu měření. Dále x_{exp} představuje hodnotu experimentálního měření a x_n představuje hodnotu získanou standardní metodou.

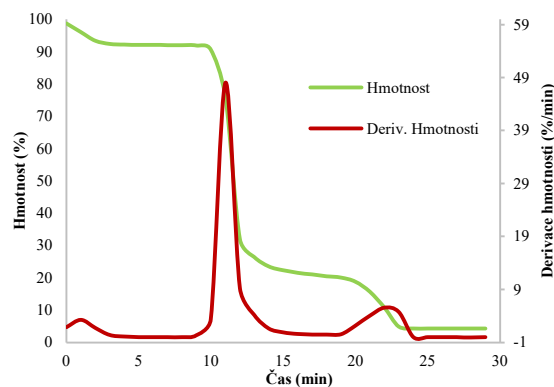
3 Výsledky

3.1 Grafické výsledky TGA

Následující obrázky ukazují naměřené grafy z obou metod TGA. Počáteční úbytek hmotnosti při 105 °C v inertní atmosféře představuje obsah vody v měřených vzorcích. Následně se vzorek zahřeje na 700 °C po nárůstu o 5 °C/min a při této teplotě se udržuje 30 min, resp. 900 °C po nárůstu o 80 °C/min. Úbytek hmotnosti během této doby odpovídá obsahu prchavé hořlaviny. Inertní plyn se poté nahradí vzduchem při dané cílové teplotě a průtoku 100 ml/min po dobu 5 min, resp. 12 min, což způsobí spálení fixního uhlíku a umožní kvantifikovat nespálený popel.

Obr. 3 TGA S. vzorku Dub + Buk bez kůry

Obr. 4 TGA G. vzorku Kukuřice

3.2 Numerické výsledky a jejich vyhodnocení

Naměřené hodnoty obsahu vody se pohybovaly v rozmezí 6,2 % až 7,4 %, což jsou běžné hodnoty pro vzorky skladované v laboratorním prostředí. Obsah popela ve vzorcích se pohyboval od 0,4 % (u pelet z tvrdého dřeva) do 13,9 % (u lnu). Obsah fixního uhlíku ve vzorcích se pohyboval mezi 10,4 % (pro pelety z tvrdého dřeva) a 19,8 % (pro olivovou bagázu).

Pro představu uvádíme výsledky prchavé hořlaviny a vypočtené relativní chyby. Tento postup byl zvolen pro všechny metody (stanovení obsahu vody, popela, fixního uhlíku a těkavých látek).

Tab.2. Obsah prchavé hořlaviny

Číslo vzorku	Obsah prchavé hořlaviny (hm. %)		
	Norma	TGA S.	TGA G.
1	85,4	87,9	84,3
2	89,2	87,3	86,9
3	69,4	72,7	72,3
4	81,9	87,6	82,3
5	78,7	76,5	78,0
6	77,5	77,2	77,5
7	76,8	78,3	73,9
8	73,9	76,0	75,5
9	76,7	76,6	75,9

Tab.3. RE Prchavá hořlavina

Číslo vzorku	Prchavá hořlavina (RE %)	
	TGA S.	TGA G.
1	2,9	1,3
2	2,1	2,6
3	4,8	4,2
4	7,0	0,5
5	2,8	0,9
6	0,4	0,0
7	2,0	3,8
8	2,8	2,2
9	0,1	1,0
průměr	2,8	1,8

Obsah prchavé hořlaviny, uvedený v tabulce 2, se ve vzorcích pohyboval od 69,4 % u vzorku 3, což je len, do 89,2 % hm. u vzorku 1, což je Dub + buk bez kůry, měřeno standardní metodou.

Relativní chyba měření těkavých látek, uvedená v tabulce 3, je ve většině případů menší u měření metodou TGA G. Pouze u vzorků 2 a 9 je větší.

Při měření metodou TGA G. je relativní chyba stanovení obsahu vody nižší o 1,5 % (6,9 % pro TGA S. a 5,4 % pro TGA G.). Relativní chyba při stanovení obsahu těkavých složek je opět nižší u metody TGA G., a to 1,8 %. Naproti tomu u metody TGA S. je relativní chyba 2,8 %.

Stanovení obsahu popela ukázalo výsledky relativní odchylky zcela opačné. U metody TGA S. činila relativní odchylka 16,6 % a u metody TGA G. 36,0 %. Relativní chyba stanovení pevného uhlíku byla nižší u metody TGA. G a to 11,1 %.

Tab.4. Porovnání jednotlivých metod pomocí RE

Metoda	TGA S.	TGA G.
Ø RE Obsah vody (%)	6,9	5,4
Ø RE Prchavá hořlavina (%)	2,8	1,8
Ø RE Popel (%)	16,6	36,0
Ø RE Fixní uhlík (%)	12,0	11,1

4 Závěr

Při porovnání obou metod se standardními metodami bylo zjištěno, že hodnota relativní chyby (RE) pro stanovení obsahu vody je u metody TGA G. poněkud nižší, a to 5,4 %. Pokud jde o stanovení obsahu těkavých hořlavin, metoda TGA G. měla nižší hodnotu RE (1,8 %), zatímco metoda TGA S. měla hodnotu RE 2,8 %. Metoda TGA S. měla nejnižší hodnotu RE pro stanovení obsahu popela, a to 16,6 %, což bylo způsobeno nižší cílovou teplotou než u druhé metody TGA G. Pro stanovení pevného uhlíku měla metoda TGA G. nejnižší hodnotu RE, a to 11,1 %. Z provedených měření vyplynulo, že metoda Garcia je nejvhodnějším alternativním

postupem pro technickou analýzu biomasy, která je časově méně náročná a také má hodnoty bližší standardním metodám pro tři ze čtyř studovaných parametrů. Jednalo se o výsledky pro obsah vody, prchavé hořlaviny a fixního uhlíku.

Poděkování

Práce vznikla díky finanční podpoře projektu Nízkoemisní technologie energetického využití biomasy a alternativních paliv TAČR – TK03030167.

Použitá literatura

1. Cox M, Nugteren H, Janssen-Jurkovicová M. Combustion residues: current, novel and renewable applications. England: John Wiley & Sons, Ltd.; 2008.
2. Tortosa Masiá AA, Buhre BJP, Gupta RP, Wall TF. Characterising ash of biomass and waste. *Fuel Process Technol* 2007;88:1071–81.
3. Petersen Raymer AK. A comparison of avoided greenhouse gas emissions when using different kinds of wood energy. *Biomass Bioenerg* 2006;30:605–17.
4. Green C, Byrne KA, Cutler JC. Biomass: impact on carbon cycle and greenhouse gas emissions. New York: Elsevier; 2004.
5. Koornneef J, Junginger M, Faaij A. Development of fluidized bed combustion: an overview of trends, performance and cost. *Prog Energy Combust Sci* 2007;33:19–55.
6. Khan AA, de Jong W, Jansens PJ, Spliethoff H. Biomass combustion in fluidized bed boilers: potential problems and remedies. *Fuel Process Technol* 2009;90:21–50.
7. Vassilev SV, Baxter D, Andersen LK, Vassileva CG. An overview of the chemical composition of biomass. *Fuel* 2010;89:913–33.
8. Vassilev SV, Baxter D, Andersen LK, Vassileva CG, Morgan TJ. An overview of the organic and inorganic phase composition of biomass. *Fuel* 2012;94:1–33.
9. J.P. Elder, Proximate analysis by automated thermogravimetry, *Fuel* 62 (5) (1983) 580e584
10. F.S. Sadek, A.Y. Herrell, Methods of proximate analysis by thermogravimetry, *Thermochim. Acta* 81 (1984) 297e303.
11. Velázquez-Martí, B.; Gaibor-Chávez, J.; Niño-Ruiz, Z.; Cortés-Rojas, E. Development of biomass fast proximate analysis by thermogravimetric scale. *Renewable Energy* 2018, 126, 954–959.
12. ČSN EN 15414-3. Solid biofuels - Determination of moisture content using the oven dry method - Part 3: Moisture in general analysis sample. 1.8.2011. Prague: ÚNMZ, 2011.
13. ČSN EN 15148. Solid biofuels – Determination of the content of volatile matter. 1.5.2010. Prague: ÚNMZ, 2010.
14. ČSN EN 14775. Solid biofuels – Determination of ash content. 1.5.2010. Prague: ÚNMZ, 2010.
15. Saldarriaga, J. F.; Aguado, R.; Pablos, A.; Amutio, M.; Olazar, M.; Bilbao, J. Fast characterization of biomass fuels by thermogravimetric analysis (TGA). *Fuel* 2015, 140, 744–751.
16. García, R., et al., Biomass proximate analysis using thermogravimetry. *Bioresource Technology*